

DRUŠTVENIK

LETO 1932 — ŠTEVILKA 1

Verska vzgoja ljudstva

Dejali smo, da mora нравstvena kultura naroda, ako naj bo globoka in trajna, sloneti na veri v najvišje Dobro, na prepričanju o neumrjčenosti duše in na zavesti, da smo za vsa svoja dejanja odgovorni večnemu Varuhu pravice. Z drugimi besedami: нравstveno izobražen narod mora biti dobro vzgojen v veri, mora imeti globoko versko kulturo.

Verska vzgoja, smo rekli dalje, mora biti pristna. Pristna je verska vzgoja, ako izhaja iz resnične, nepctvorjene in vsega človeka prešinjajoče verske miselnosti, ki se z neobhodno nujnostjo kaže v življenju vzgojitelja. Le tak vzgojitelj, ki sam vse življenje gleda z verskega vidika, ki se v vseh svojih odnosaiah do bližnjega ravna po zapovedi ljubezni in se resno prizadeva, da v soglasju z zahtevami vere živi, bo ljudsko dušo požlahntil in jo prepojil iskrene religioznosti. Zakaj podučevanje in predočevanje verskih principov, dokazovanje, da so za нравstveno življenje nujni in narodu koristni, ne pomagata nič, ako nima človek pred seboj živega zglada vere, zvestega vodnika, ki se sam z njim vzpenja po strmi poti do vrhov lepega življenja.

Verska vzgoja vsakega posameznika se mora začeti doma. Naš slovenski dom je najzavnejše svetišče krščanske vere in kulture. Tu vsrkava duša vase vero ne samo iz nauk in opominov, ampak predvsem iz svetega, požrtvovalnega in brezmadežnega življenja matere. Mati, ki se vsa daruje možu, nikoli ne misli nase, ampak na otroke, se odpoveduje lastnemu ugodju, da omogoči srečno živ-

ljenje svojcem, je prvi in največji verski učitelj našega naroda. Od nje se je naš rod vprvo učil in se uči duhovnega življenja, ona vsaja po svojem zgledu v nežno srce vsakega člana našega naroda prvine нравstvene kulture, slovenska mati je tista, ki hrani po svoji iskreni pobožnosti v umu slovenskega otroka luč vere, da razsvetljuje siromašno in težko življenje na naši grudi. Dom, prežet materinskega duha, je prva šola onih čednosti, ki so naš rod ohranile; le v hiši, ki ji mati kraljuje, rastejo v svitu njenega vernega življenja nesebični in zvesti značaji, kakor jih narod v borbi za svoj obstanek in napredek rabi. Materi, ki živi iz vere, ki prenaša najhujše trpljenje, ker črpa pogum iz vere, ki vse da ne da bi kaj zahtevala zase, ni treba otroka veliko učiti: njeno čisto v Bogu korenene življenje je kakor solnce, ki že samo po svojem obstoju vse oživlja in vzdobuja k bohotni rasti. Vse življenje in delovanje matere, ki se izčrpuje v ljubezni, usmiljenju, prenašanju in žrtvah, je najlepša služba božja, odsvit najvišje popolnosti, rodišče in gojišče srčne kulture, v katero je položena vera kot v svoja najbolj rodovitna tla. Kdor ve, kako nežna in občutliiva je verska kultura naroda, kako potrebuje primerne okolisa in neprestane obnove ter rasti iz človekove duše in njegove osebnosti, da ne odreveni in končno odmré — ta bo vedel pravilno ceniti ogromni pomen doma, njegovega poštenega in čistega ozračja, njegove srčne toplote za ohranitev in razvoj iskrenega verskega življenja. Duša doma pa je

mati, ki po svojem zgledu pomeni več ko vsa filozofija o veri, več ko samo pouk iz knjige, več ko vsa učenost. Vera, ki je rasla v naši duši po močnem vplivu svetega materinega življenja, se nikoli docela ne izkorenini, prenese vse viharje poznejšega življenja in je vedno sposobna, da se oživi, če bi trpela škodo od zablod in greha. Verska kultura ljudstva se mora zato opirati predvsem na mater, na dom, na čistost, zlglednost in toploto pravičnega družinskega življenja. Sredi katerega biva Bog, kjer ena čednost podpira drugo, kjer je vse, kar pomeni dušo, srce in notranjost, intimnost življenja, odvisno od vodstva matere. Kjer vidimo človeka brez srčne kulture, suroveža in brezobzirneža, smo lahko trdno prepričani, da do njegove duše zaradi kate-

rekoli ovire niso prodrali žarki matarine ljubezni, da je imel slabo ali pa nesrečno mater, ki ni bila ali ni mogla biti domu solnce, voditeljica duhovnega življenja družine, gojiteljica religije in srčne čistosti.

Obnova našega naroda se mora — to je nujni zaključek iz vsega tega — začeti edinole pri družini, pri vzgoji ženskega naraščaja, da se zopet v vsem sijaju zablešči slovenska mati, pri domu, kateri mora ostati ognjišče naše narodne, nravsivene in verske kulture, ako nočemo, da propade. Le dom, domača vzgoja, počenši od zibelke, more naši verski kulturi dati oni značaj, ki je bistven za resnično versko izobrazbo človeka: iskrenost, o čemer bomo izpregovorili prihodnjič.

F. T.

Niko Kuret:

O našem igranju

Ze delj časa se pripravljam, da za naše drage društvenike in bralce »Domoljuba« napišem nekaj načelnega in splošnega o našem igranju. Radi velike zaposlenosti drugod sem šele sedaj prišel do tega.

1. Zakaj in kako?

Takoj spočetka naj razložim svoj načrt: najprej si bomo razjasnili, zakaj igranje in kako naj bo. Potem si bomo predočili razvoj ljudskih odrov pri nas. Sledilo bo razmišljanje o sedanjem stanju. Na vse to pa bomo navezali izvajanje igranj, ki naj jih igramo, o režiranju, o izbiri in skupnosti igralcev, o odru in njegovih sedanjih možnostih (morda tudi s slikami) in končno o občinstvu, do katerega ima vsaka igralska družina svoje dolžnosti. Morda bomo poskusili nato vse skupaj posneti v jedrnat program in načelno stališče za bodočnost.

Nemara se malokdaj kdo vpraša, zakaj naše igranje? Določen odgovor bi težko dali tudi učenjaki, ki se s tem bavijo.

Dejstvo je, da igrajo vsi narodi. Razlikuje se pač način, čeprav je izvor isti povsod: ples. Pa pri tem ne smete mi-

sliti na ples, kakršnega vidite morda po gostilnah, ali pa na ples, ki se pojavlja v mestni družbi kot moderni družabni ples. Vsak neomikan narod ima svoje narodne plesse, vsi plesse za razne slovesne prilike: ob daritvi, pred lojem, po zmagi, ob raznih drugih narodnih, verskih in domačih slovesnostih. Vsak teh plesov pa je že sam po sebi — igra, seveda igra brez besedila, pač pa dosledno ob spremljevanju godbe in petja. V takem plesu namreč nastopajo poedinci, ki predstavljajo ali namenjani ali pa s svojimi kretnjami bogove ali razne dejavnosti ali kakršno koli drugo osebo. Torej vidimo v dejstvu, da posamezniki nastopajo v umišljenih vlogah in da glumijo svojim gledalcem in sami sebi potek kakršnega koli dogajanja, če isto, kar je lastno igranju v našem pomenu.

Iz tega začetka, ki ga nabavamo iz dandanes pri različnih neomikanih narodih (zamorcih, nekoč indijancih in drugih), se je razvilo povsod — gledališče, ki se nam torej predstavlja kot človeška nujna, ki ji vzroka ne moremo

Pomen teh plesov, pomen vsakega igranja je bil spočetka — verski. Pri poganskih narodih kaže vsak tak ples borbo s hudimi duhovi, ki jih je treba pregnati. Pri visji stopnji omike pa so že pravi del rednega bogoslužja.

Kot tako se nam je pojavilo gledališče starih Grkov, ki so bili začetniki vse naše omike. Igralo se je v čast bogu Dionizu. Pri Grkih se je iz prvotne preproste oblike katanu razvila igra, kakršna ni bila samo oblikovno in vsebinsko dovršena, ampak je ohranila svojo veljavo do današnjih dni ter je služila za vzor in vodilo skoraj vsej drami omikanega sveta. Posebno trije pisatelji te davne predkrščanske dobe so znameniti: Ajshilos (umrl leta 456 pred Kr.), Sofokles (u. l. 405. pred Kr.) in Euripides (u. l. 406 pr. Kr.). Nekatero njihovih iger (tragedij = resnih iger) se uprizarjajo še dandanes. V tistih časih so bile predstave narodni praznik. Vse grško ljudstvo je ob slavnostnih dneh vrelo skupaj ter gledalo igre v ogromnih gledališčih pod milim nebom (amfiteatri). Vsaka igra se je pričela z daritvijo bogu Dionizu ter se je smatrala kot del bogoslužja.

Poleg verskega povoda pa so nastajale igre tudi iz šaljive žilice človekove. Kaj naravno je, da se iz svojega bližnjega ponorčujemo, ga posnemamo, ga podražimo. Vrhu tega so vedno živeli nekateri ljudje, ki so na poseben način znali zabavati svoje vrstnike. Tako je ob resni tragediji kmalu pričela nastajati tudi vesela, razposajena — komedija v grškem teatru. Značilno zanjo je bilo, da je le redkokdaj služila goli šali. Vsakokrat je bila v šali bridka ost proti razmeram! Najznamenitejši pisatelj komedij v tej dobi je bil Aristófan.

Kaj so nam povedala ta izvajanja? Spoznali smo, da je bil pri vsakem narodu začetek igranja pretežno — verski ples, a da so bili stari poganski Grki tisti, ki so igranje izoblikovali sicer kot del bogoslužja, pa vendar kot visoko umetnost in v obliki, ki smo jo v glavnem podedovali tudi mi.

Ta grški teater so kasneje prevzeli Rimljani. Kot propadajoč narod pa so priveli tudi teater na rob propada. Mesto

iger v starem in našem smislu so prevladovale krvave igre v cirkusu. In ko je krščanstvo nastopilo, je storilo kraj poganstvu, pa tudi staremu gledališču.

V srednjem veku, kakih enajst sto in več let po Kr. r., pa se je pojavil nov način igranja tudi med kristjani. Posamezne prizore iz evangelija velikih praznikov so pričeli igrati — po cerkvah, da je ljudstvo z očmi gledalo vzvišene prizore našega odrešenja. Začeli so uprizarjati prizore zlasti velikonočnih dogodkov med bogoslužjem velikega tedna. Ti spočetka skromni prizori, sami del krščanskega bogoslužja, so bili v tej dobi, ko je bil spomin na poganski teater skoraj čisto obdelel, začetki vsega sedanjega igranja po zapadnem omikanem svetu.

Te igre, nazvane misteriji, so se čimdalje bolj množile. Zlasti so prikazovale trpljenje našega Odrešenika — Pasijon. V tej dobi je začetek pasijonskih iger, ki so bile znane tudi po naših krajih. Poleg tega so uprizarjali v misterijih tudi življenjepise raznih svetnikov, zlasti pa Marijine čudeže.

Seveda je hotel biti tudi srednjeveški krščanski človek šaljiv. Poleg te cerkvene (pravimo tudi: duhovne) igre je namreč živela dalje iz starih poganskih časov podedovana poulična burka, ki so jo igrali potujoči glumači in pevci. Polagoma pa se je ta posvetna burka ukradla tudi v cerkev, kjer se je v duhovnih igrah polastila zlasti vlog Satana, Luciferja in drugih hudičev, iz katerih je napravila smešne in zaničevanja vredne stvore. Seveda se to ni nič skladalo s svetostjo igre in kraja, kjer se je igralo. Zato so pričeli igrati na zahtevo cerkvenih oblasti pred cerkvi mesto v cerkvi, in končno se je ves oder preselil na glavni trg.

Kakor v starih grških časih je bilo to srednjeveško igranje misterijev dogodek za vse mesto in okolico. Kar je moglo z doma, se je udeležilo igre. Posebne bratovščine so skrbele, da se je igralo vsako leto, najraje za veliko noč.

Grško in srednjeveško gledališče, eno pogansko, drugo krščansko, sta k umo-

vala vsemu nasemu igranju. Obeh začetek je bilo bogoslužje. Ob obeh pa se je pojavila še druga, neresna, dasi narurna človekova stvar — šaljivost. Resnim grškim tragedijam je vsakokrat sledila za razvedrilo komedija in pobožni srednjeveški misterij so prepletali veseli prizori.

Mar ni krivo naše nepoznavanje osnov in bistva teatra, ki nas o njih poučita grško in srednjeveško gledališče, da igramo tja v en dan?

Zakaj in kako — sem napisal za naslov. Naši predniki, ki so nam ustvarjali omiko, so dobro vedeli, zakaj in kako. Ko so igrali, so se zavedali, da opravljajo bogoljubno delo, da vrše resno nalogo, da imajo važno poslanstvo. Ob njihovi igri se je dvigal duh gledalcev nad vsakdanjost. Šala

pa je služila poštenemu razvedrilu.

Igra je bila tedaj edino in nad vse močno sredstvo ljudske prosvete. Igra ljudstva ni plitvila, ni pomehkužila, ni ga prestavljala v nezdravo vzdušje. Nastajala je iz ljudskega zdravja, iz njegove globoke vernosti, iz njegove klene dovtipnosti. In služila mu je, pri tem pa utrjevala njegovo zdravje, njegovo vernost, njegovo klenost.

Tega se dobro zavedajmo. In še pridimo do prepričanja, da je to in samo to važno za naše ljudsko igranje, ki je marsikje na zelo sumljivih poteh. V tem je vsa skrivnost vprašanja zakaj in kako!!

Za premislek bodi tega danes dovolj. Prihodnjic pa naprej.

Društvo in njegov odbor

7. Predsednik fantovskega odseka.

V prosvetnem društvu sta delo in napredek v veliki meri odvisna od dela v odsekih. Bodočnost društva pa gotovo v prvi vrsti odvisi od čilega, živahnega in delavnega fantovskega odseka. Mislim, da ni ta trditev nič pretirana. Pomen prosvetne organizacije je tudi v njenem vplivu na družbo in družabnost. Kdo pa bolj išče družbe in zelo družabnosti kakor fant zlasti v dobi okoli 18. leta! In ta družba tudi oblikuje fanta navadno za vso njegovo bodočnost. Toda tu nastane vprašanje, kako napraviti naša društva za fante privlačna. To je mogoče samo s posebnim fantovskim odsekom, ki mora otvoriti pravo fantovsko družino. Iz preteklosti našega življenja na vasi, pa tudi po naših malih podeželskih mestih in vaseh, nam je znano, da se je v vsaki vasi, ali pri majhnih vasicah, raztresenih naselbinah — v vsaki fari sama po sebi osnovala fantovska družba. Ta je fante sprejemala v svojo družino, ko so odrasli deški družbi, ki je bila povsod oddeljena od fantovske. V tej fantovski družbi se je razvijala fantovska družabnost večkrat v prav lepih občestvenih oblikah. Mnogo

smisla je imela za čast domače vasi, fare, trga, mesteca. Ob slavnostih so ti fantje zbirali denar za smodnik, da so streljali Pred nedeljami in prazniki so takoj po polnoči šli v cerkvene stolpe in tam se s sosednimi vasmii in farami kosali po lepem potrkavanju. Ti fantje so nosili zastave in bandera ter postavljali mlaje. Ob sobotah zvečer so se zbirali na vasi in tu se je gojila prav lepa slovenska fantovska pesem. Poleti so fantje v družbi obiskavali naša božja pota. Ob porokah so zgradili ženinu, ki je odpeljal nevesto iz domače vasi, cesto in zahtevali odkupnino. Hodili so na prežo pri porokah in pozimi na prejo. Seveda je ponekod tako fantovanje zavzelo tudi nevšečne oblike, ponočevanje, pretepi s fanti iz sosednih vasi itd.

V tej fantovski družščini se je samo po sebi razvilo neko vodstvo prvega fanta v vasi, ki je navadno ostal vodja fantov, dokler ni zapustil fantovanje in odšel med zakonske može, ko se je sam poročil. Odločilna za pridobitev vodstva nad vaškimi fanti je bila vedno sposobnost. Kdor je bil pogumen, vesel, živahen, družaben, iznajdljiv, dober pevec, zanesljiv prijatelj, tak je znal držati družbo skupaj in takega

so fantje priznali za svojega voditelja. Tak mora biti tudi predsednik fantovskega odseka v naših prosvetnih društvih.

Vendar bi skoraj upal trditi, da ni niti čisto neobhodno potrebno, da mora ta predsednik biti ravno sam fant. V izjemnih slučajih mora ostati tudi še po poroki predsednik fantovskega odseka, ako mu to še čas in nove dolžnosti dopuščajo. V naših društvih bo moral predsednik fantovskega odseka kot vodja fantov imeti še eno lastnost: biti mora tudi iskreno veren, vršiti mora svoje verske dolžnosti iz notranje srčne potrebe, katere dajejo mlademu človeku notranjo ravnotežje in zunanjo vedrost in veselost.

Sama naloga predsednika-voditelja fantov je, da je sam vedno povsod v fantovski družbi prvi. Predsednik, ki bi se le ob posebnih prilikah hotel pokazati kot vodja fantov, ki bi ne bil pri vsaki odsekovi seji, svetu, v seji prvi in če le mogoče tudi zadnji še na mestu, bi gotovo ne mogel držati fantovske družine skupaj. Važno je za predsednika, da zna fante zbirati. To pa le doseže, ako pozna značaje fantov in ima za vsakega primerno besedo. Še težje pa je fante držati skupaj. Spredej sem že omenil nekaj, kar drži fante skupaj. Fantje niso prijatelji govorjenja, hoče se jim tudi dejanj; oni potrkvavajo, zažigajo možnarje, postavljajo mlaje, nosijo

bandera. Pa tudi zabava jim je potrebna. Nikdar ničesar predolgo vleči. Mlad človek ni prijatelj dolgovčnosti. Spremembe vesele. Pridejo skupaj, si povedo dogodke, jih malo presodijo, pri tem se mnenja krešejo, potem pa zapojejo. Utihnejo, začno delati, vaditi za javne nastope. Tu ni prav in potrebno, da samo predsednik vedno sam te načrte kuje in o njih govori, da slabo je to. Najbolje bo, ako bo predsednik znal s primernim vodstvom razgovora vzbuditi domišljijo in aktivno sodelovanje vseh fantov. Gledati mora, da ni nihče zapostavljen. Varovati mora smisel za enakopravnost vsakega člana. Šala je zelo dobro sredstvo, da se ohrani živahnost, nikdar pa ne sme šala biti nedostojna, ker žali ravno najboljšo, prav tako ne sme šala nikogar žaliti. Za »pepčka« ne sme imeti fantovska družina nikogar, pač pa je zelo dobro, ako pridobi predsednik za društvo dobrega šaljivca, ki pa zopet ne sme misliti, da mora vedno on zabavati.

Predsednik mora mnogo premišljevati. Odsek mu mora biti nekako vedno pred očmi. Delati mora to vse iz nesebične ljubezni, ker le ta najde pot do mladih src in kadar so ta pridobljena, je pridobljeno vse in predsednik je postal pravi vodja, za katerim stopajo fantje tudi v boje in izvojujejo zmage.

Zdaj pa zares

Parkraj smo že tukaj govorili, da bo treba začeti resno, v roke vzeti tisto stvar, brez katere ni miru in reda, ni varnosti in napredka, ni prosvete, ni časti, ni nič!

Katera je to?

Kdor bere vsak dan »Slovenca«, bere tudi, če ne vsak dan, pa vsaj vsak teden, ako ne večkrat, žalostna in sramotna poročila, kako se slovenski fantje še vedno koljejo in pobijajo kakor divjaki. Za vsako malenkost brž kol ali nož v roko — in naravnost v srce! .. In v par minutah je eden mrzel in mrtev ... Ali pa se valja in zvija v bole-

činah ter ga odpeljejo v bolnišnico, kjer visi med življenjem in smrtjo ...

Ali tega res ne bo nikoli konec? Ali bomo na vse to molčali in mirovali? Ali se ne čutimo prizadete pri tem vsi? Saj to so udje našega naroda! In sramota tega zverinstva pada na nas vse. Če nimamo polževe krvi, naj nas krik teh umorjenih vendar vzdrami, da bomo rekli: Dosti nam je te sramote! Konec mora biti!

Stvar torej, brez katere ni miru, ni reda, ni varnosti, ni napredka, ni prosvete, ni časti, ni nič, je **treznost**. Dokler bo vladalo to zverinstvo med

nami, mislo resnično kulturne narou, če se ponašamo še s tolikimi šolami, društvi, literaturo, umetnostjo itd. Enkrat moramo začeti prav zares pometati s to nesnago iz naše hiše!

In kdo je k temu bolj poklican, kakor člani naših društev, ki so zato ustanovljena, da preganjajo temo, širijo prosveto in vodijo boj proti vsej surovosti, nerednosti in razuzdanosti. Zato prosimo in pozivljamo vsa društva, če pomagajo pri tem resnično kulturnem delu, da iztrobimo iz našega naroda to resnično strast klanja in nezmernega pijančevanja.

Čujte torej! Nedelja 21. februarja, to je druga postna, bo treznostna nedelja za vsa Slovenijo, za cbe škofiji i ljubljansko i lavantinsko. Povsod se bo ta dan narod klical k odporu zoper pīančevanje, divjanje in klanje. V Ljubljani pa bo veliki treznostni kongres, na katerem bo govorilo 20 govornikov. Vsa Slovenija bo povabljena k temu kongresu. Ker pa vsi z dežele ne morejo priti, naj pošlje vsaka župnija svoje zastopnike! V župniji pa še prav posebno vsako društvo, čigar člani morajo imeti prav posebno zanimanje za to prosvetno delo. Doma naj pa tudi vsako društvo ima to nedeljo ali pa katero naslednjo v postu svoj treznostni dan, na katerem se o treznosti predava in se delajo načrti, kako pobijati strast popivanja in divjanja v domačem kraju.

Z enim dnevom pa ta reč ne sme biti opravljena. Na en mah hrast ne pade. Treba je za to delati vztrajno! Treba o tem govoriti večkrat, se posvetiti in vzpodbujati k svetemu boju. Zato naj se v okviru društva za trez-

nostno nedeljo zasnuje treznostna organizacija. Njeni člani bodo tej stvari obračali posebno pozornost in skrbeli, da se ta važna zadeva ne bo nikoli pozabila in zanemariła.

Vsako društvo mora gotovo imeti naročeno treznostno glasilo »Preporod« (prej »Prerod«). Ta list je nekoliko spremenil ali raztegnil svoje ime, še bolj pa raztegnil in razširil svoj delckrog, ker se ne bori več samo zoper alkoholizem, ampak zoper vse nerednost, razuzdanost in gnjlobo v javnem življenju, obenem pa pospešuje srčno kulturo, ki nam je tako manjka, in pa to, kar je cvet srčne kulture: dobrodelnost. Torej same stvari, za katere delati so poklicana tudi prosvetna društva. Nekatera društva so lani ta list vrnila, in s tem pokazala, da se svoje naloge ne zavedajo dobro. Upamo, da se to zanaprej ne bo več zgodilo, marveč da bodo vsa društva pokazala, da razumejo svoj lep poklic, da širijo med ljudstvom prosveto in krščansko omiko, katero brez treznosti gotovo ni. — »Preporod« stane letno 25 Din in se naroča v Ljubljani, Dunajska cesta 17.

Za letošnji predpust pa, ki je sicer kratek, kolikor ga še je, bodi naloga vseh resnično prosvetljenih in omikanih ljudi, da se ogibljejo vseh potratnih in razposajenih »veselic«, plesov, maskarad ali kakorkoli se tak šment imenuje. Pa tudi drugim, ki hočejo norijo uganjati, morebiti celo v imenu kakega kulturnega društva — naj povedo, da ne poznajo prav nobene srčne olike. Kajti denar brezumno zapravljati, popivati, skakati, cele noči noreti — spričo tolike revščine, ko mnogi nimajo ne dela, ne kruha, ne obleke, ne gorke sobe, kaj takega zmorejo samo — srčni divjaki!

Društva naša — zdaj pa zares!

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Treznostni kongres. V nedeljo, dne 21. februarja, bo v Ljubljani v unionski dvorani velik slovenski treznostni kongres, na katerem bo nastopilo lepo število govornikov in govornic raznih stanov. Kongresa se bodo udeležili tudi Hrvati in Srbi, zastopnik pride celo iz Berlina, ki je vodja mednarodne katoliške protialkoholne zveze. Zborovanje se začne ob 9 dopoldne. Opozorjamo, da so obvezni odborniki za treznost vseh naših prosvetnih društev, da se tega kongresa polnoštevilno udeležijo. Polovična vožnja je zaprosena. Društva, ki žele, da se jim dostavijo izkaznice za polovično vožnjo, naj to sporoče Prosvetni zvezi, Miklošičeva c. 5.

Treznostna nedelja bo za celo Slovenijo dne 21. februarja. Vsa društva in njihovi treznostni odseki so dolžna ta dan sodelovati in kjerkoli je le 5 članov abstinentov naj se ta dan osnuje treznostni odsek. O najti potrebi treznostnih odsekov in o njihovem delu govore ne samo milijoni temveč sto milijoni denarja, ki ga vsako leto da Slovenija za alkoholne pijače. Posledice teh pa so poboji, sovraštvo, mučevanje, bolnižni in kaznilnice. Kdor dela za treznost vrši eminentno narodno socialno delo. Društva, kjer se ustanovi treznostni odsek, naj pošljejo takoj seznam članov na Prosvetno zvezo, Miklošičeva c. 5.

Naša društva in avtorski zakon. Društva vedno izprašujejo za posamezne igre ali spadajo pod avtorski zakon in kdo izdaja tuzdeveno dovoljenje. Da bi društvom kolikor mogoče pomagali smo v lanskem letniku Vestnika Prosvetne zveze priobčili igre za katere je treba preje dobiti dovoljenje od Avtorske centrale, Ciril Tavčar, Ljubljana, Lžanska 82, in za katere se plača 8 odnosno 10% tantijeme. Ker pa mnogi naši domači pisatelji iger niso vključeni pri zgornji imenovani Avtorski centrali zato smo se obrnili na pisatelje, ki so nam podali sledeče odgovore:

Igre pisatelja Finžgarja se smejo vprižarjati po društvih, ki so vključeni v Prosvetni zvezi proti 6% tantijeni končnega dohodka. Dovoljenje za vprižarjanje daje pisatelj sam in PZ v Ljubljani, Miklošičeva c. 5. Pisatelj ni odstopil Avtorski centrali svoje pravice. — **Igre Narte Velikonja** se smejo vprižarjati po naših društvenih odrih ako dobijo odri dovoljenje od Ljudskega odra v Ljubljani, Strežakova ulica. — **Dela pesnika dr. A. Remca** se smejo vprižarjati proti 10% tantijem od končnega dohodka. Avtorske

pravice zastopa sam in daje tudi sam dovoljenje. Njegov naslov: Odvetnik dr. Alojzij Remec, Ptuj. — Društva, ki vprižarjajo igrí **Domen in Pogodba** morajo plačati 50 dinarjev za Prosvetni dom v Novem mestu. Dovoljenja daje pisatelj dr. Ivo Česnik, odvetnik, Novo mesto. — **Dela pesnika Otona Zupančiča** se smejo vprižarjati in deklamirati ako dobi društvo tozadevno dovoljenje od Jugoslovanskega združenja dramskih avtorjev v Belgradu, katere zastopa v Ljubljani I. Mahkota, tajnik Glasbene Matice. — **Pisatelj iger Josip Ribičič, Franc Milčinski in Niko Kuret** do preklica ne zahtevajo od društev vključenih v Prosvetni zvezi nikakih tantijem in se lahko vprižarjajo brez njihovega dovoljenja.

Koledarčke Prosvetne zveze za l. 1932 smo odposlali. Društva, ki ne morejo razpečati koledarčkov med člane, naj jih tako pošljejo nazaj, ker so nam že vsi pošli. Vsak član prosvetnega društva naj bo plačnik našega društvenega koledarčka.

Naša knjižnica

Ne pozabite sedaj čim prej obnoviti naročnino za Družbo sv. Mohorja. Prihodnje leto izda namreč med drugim »Kokošje-rejot«, nov zvezek »Življenje svetnikov«, velezanimivo povest »Beli menih« in lepo mladinsko knjigo, Opozorjamo Vas pa, da ne prezrete tudi knjig za doplačilo. Zlasti priporočamo že sedaj vsem »Irske«.

Novi knjige. V zadnjih tednih je izšlo zopet več del, ki jih mirno lahko priporočimo vsem prijateljem lepe knjige, zlasti pa našim knjižnicam, ki itak morajo nuditi svojim obiskovalcem vedno kaj novega, če hočejo vzdržati zanimanje med svojimi obiskovalci.

Jugoslovanska knjigarna je izdala v svoji »Leposlovni knjižnici« dve novi deli ter tako zaključila svoje lansko kolo. Roman »Ozka vrata«, ki ga je napisal sloviti francoski pisatelj André Gide nam prelepo in v izredno nežni obliki opisuje globoko ljubezen med Alisso in Jérômejem, ki se pa konča v medsebojni odpovedi. — Druga knjiga, Lippertova »Od duše do duše«, obsega 30 pisem najrazličnejšim osebam (duhovnikom in posvetnim, preprostim in izobraženim, moškim in ženskam), ki obravnavajo najrazličnejša vprašanja, zadevajoča današnjega človeka.

Mohorjeva knjižnica nas je zopet razveselila z izredno lepim in tudi potrebnim zvezkom, ko je izdala sedaj delo otroškega zdravnika dr. B. Dragaša pod naslovom »Otrok v predšolski dobi«. S tega področja

smo dobili po vojni sicer že več dobrih del, a morda ne zasluži nobeno tako, da bi našlo vstop v slednjo slovensko hišo, kot ravno to. Knjižnice ga naj kupijo zato, da ga materam lahko pokažejo in jih nanj opozore, a vsaka mati bi ga morala imeti v svoji nočni omari, da je vedno pri roki in da ga prebira zopet in zopet, saj obsega prav vse, kar sleherni mati mora vedeti o zreji svojih otrok, tako glede hrane, obleke, stanovanja, prve pomoči, odpravljanja raznih razvad i. t. d. V tem pogledu vlada ne samo med kmetijskim ljudstvom, temveč tudi med izobraženci še velika nevednost, zato moramo biti od srca hvaležni pisatelju in založnici za to lepo knjigo, ki naj je ne prezre nihče.

Cirilova tiskarna v Mariboru pridno nadaljuje z izdajanjem zbranih spisov K. Maya, ki vzbujajo tudi med podeželskim ljudstvom od meseca do meseca večje zanimanje.

Krekova knjižnica. Tudi na to moramo opozoriti vse naše bralce, zlasti pa ljudske knjižnice. Izdaja jo krščansko socialna »Delavska založba« v Ljubljani v jako lepi obliki in za majhen denar. Izšlo je doslej že pet zvezkov, med katerimi opozarjamo zlasti na »Sv. Boštjana iz predmestja« in na zadnjega »Clovečanstvo«, ki obsega šest krajših črtic največjih sodobnih poljskih pisateljev. Vsebina je pri vseh zvezkih po večini socialnega značaja, kar v izvorni slovenski književnosti ravno tako zelo pogrešamo, kajti naloga književnosti ni samo v tem, da bralce zabava z ginljivimi storijami, ampak mu mora predočevati tudi pereča vprašanja. O posameznih zvezkih bomo še poročali.

Katoliška socialna prosveta je naslov knjižnici, ki obsega govore na socialnem dnevu v Grobljah. V tej knjigi dobijo voditelji društev in predstavitelji socialnih odsekov krasno sodobno tvarino za svoja predavanja. Knjižica stane 10 Din in se naroča pri Prosvetni zvezi v Ljubljani.

Po naših odrih

Ljudske igre, ki jih je hotelo izdajati Tiskovno društvo v Kranju, zaenkrat še ne bodo izhajale. Pojavile so se denarne težkoče in ko je še odpovedala eventualno založbo Jugoslovanska knjigarna (ob sicer brezplačnem sodelovanju nekaterih naših prosvetnih delavcev), je ta način izdajanja postal zaenkrat nemogoč. Pomanjkanje iger je velikansko. V takih dobah nastaja ogromno slabih stvari na domačem zemljišču, prevaja in razmnožuje se vsevprek za denar in zastoj, nihče ne ve, kaj bi igral in kaj je sploh z igranjem, — prava anarhija torej. Kriza naših ljudskih odrov se bliža višku. Poostrejuje jo še težave z avtorskim pravom in visoke takse. Kdó se

oo zganiti in pomagal? Delavci so tu, ravnó bi delali in ustvarjali, a sredstev ni za take reči... Težko je tako prosvetno delo! Kdo se bo pobrigal za to?

Društva, ki nameravajo spopolniti odre in jih opremiti z moderno električno razsvetljavo, opozarjamo naj se nikaner ne pre naglijo. V kratkem dobi Prosvetna zveza troje načrtov za moderno opremo odrov, kakor tudi za električno razsvetljavo. Sele potem, ko si boste ogledali te načrte, se lotite dela.

Režišerski in maskerski tečaj se bo vršil 21. februarja v Ljubljani in sicer posebej za maskerje, posebej za režiserje. Priглаšiti se je treba do 10. februarja Prosvetni zvezi se dobijo tudi šminke, mastiks in izkaznico za polovično vožnjo. Pri Prosvetni zvezi se dobijo tudi šminke, mastiks in krep, ki se rabi pri igran.

Po svetu

Največje knjižnice. Največjo knjižnico ima zdaj Leningrad, kjer šteje javna državna knjižnica 5,200.000 knjig. Narodna knjižnica v Parizu ima 4,200.000 knjig. Leninova javna knjižnica v Moskvi in kongresna knjižnica v Washingtonu po 3,900.000, knjižnica akademije znanosti v Leningradu 3,400.000, knjižnica angleškega muzeja v Londonu in javna knjižnica v Newyorku po 3,300.000, knjižnica Harvardske univerze v Cambridgeu v Ameriki 2,900.000, pruska državna knjižnica v Berlinu 2,300.000, ukrajinska narodna knjižnica v Kijevu in knjižnica yalske univerze po 2,200.000, bavarska državna knjižnica v Münchenu in javna knjižnica v Chicagu po 1 milijon 700.000, vseučiliška knjižnica v Parizu 1,600.000, javna knjižnica v Bostonu 1,400.000, vseučiliška knjižnica na Dunaju, narodna knjižnica v Madridu in Oxford Bodleian Library po 1,300.000, vseučiliška knjižnica v Cambridgeu v Angliji, knjižnica zgodovinskega muzeja v Moskvi in knjižnica Columbia univerze po 1,200.000, vseučiliška knjižnica na Dunaju, kraljevska knjižnica v Haagu in narodna knjižnica v Neaplju po 1,100.000 knjig. Praška vseučiliška knjižnica ima komaj 650.000 knjig, pa tudi to je že velik napredek, če pomislimo, da jih je imela pred vojno komaj 250.000. V vseučiliški knjižnici je tudi slovanska knjižnica, ki ima 150.000 knjig. Če prištejemo še knjižnico tehničnih visokih šol, ki ima 70.000 knjig, in knjižnice nekaterih znanstvenih društev, dobimo nad 1 milijon knjig, tako, da se bo tudi združena praška knjižnica kmalu lahko primerjala z največjimi knjižnicami na svetu.

60 komadov starih in modernih tamburaških zborov ima na razpolago po nizki cení Ivan Dolencec, Rečica ob Savinji.